

Theme of the issue "The essences and meanings of architectural competitions"
Žurnalo numerio tema „Architektūros konkursų esmės ir prasmės“

NETIESIOGINĖS ARCHITEKTŪROS KONKURSŲ ESMĖS IR PRASMĖS

Darius Linartas

*Architektūros katedra, Architektūros fakultetas, Vilniaus Gedimino technikos universitetas,
Pylimo g. 26/Trakų g. 1, 01132 Vilnius, Lietuva
El. paštas darlinas@gmail.com*

Įteikta 2013 04 10; priimta 2013 05 13

Santrauka. Norint suprasti architektūros konkursų fenomeno reikšmę ir mastą, būtina nagrinėti ne tik tiesioginius jų tikslus, procesą ir materialų rezultatą, bet ir įvairiapusių netiesioginį poveikį visam architektūros meno laukui. Siekiant struktūrizuoti visuotinai pripažintų išvalgų šiuo klausimu visumą, pasirinktas P. Bourdieu meno laukų (*champs*) teorinis modelis. Išanalizavus esmines netiesioginės konkursų sistemos veikimo esmės, prasmės ir pavyzdžius, apžvelgiama Lietuvos konkursų situacija šiuo požiūriu, įvardinami ypatumai, reikšmė ir galimos grėsmės.

Reikšminiai žodžiai: architektūros konkursai, nematerialioji prasmė, meninis laukas, simbolinis kapitalas, profesinis meistriškumas.

Nuoroda į šį straipsnį: Linartas, D. 2013. Netiesioginės architektūros konkursų esmės ir prasmės, *Journal of Architecture and Urbanism* 37(2): 73–81.

Įvadas

Nagrinėjant kūrybinius konkursus kaip architektūros meno reiškinių, reikėtų iškirti du jų veikimo lygmenis: tiesioginį ir netiesioginį. Geriausiai matomas ir dažniausiai aptariamas tiesioginis konkursų veikimo lygmuo: tikslas – procesas – rezultatas. Nors dažniausiai rezultatas suvokiamas kaip kažkas materialaus, pvz., konkretaus objekto projektas ar jo įgyvendinimas, tačiau priklausomai nuo tikslų gali būti apsiribojama ir abstraktesniu lygmeniu: idėjinių gairių nužymėjimu, alternatyvų apžvalga, novacijų teigimu. Taigi konkurso sėkmę nusako ne tiek rezultato materialumo laipsnis, kiek jo atitiktis išsikeltiems tikslams. Nepaisant to, architektūros tyrėjų, praktikų ar platesnės visuomenės dėmesio daugiausiai sulaukia būtent materialioji konkursų produkcija. Sistemos vertinimas taip pat grindžiamas išskirtinai materialiais parametrais: efektyvumu (projektų įgyvendinimo faktais), kokybe (objekto architektūrine išraiška), populiarumu (konkursų skelbimo atvejų kiekiu). Tai paaiškinama tuo, kad konkursų būdu atsiradę objektai (ypač visuotinai pripažinti, tam tikro laikotarpio architektūros meno pavyzdžiai ar paveldas) lengviau pastebimi, identifikuojami ir inventorizuojami. Mažėjant konkursų rezultatų materialumui, jų reikšmė ir poveikis visam architektūros laukui tampa

netiesioginiai ir sudėtingiau įvertinami. Materialumo laipsnį apibrėžia pats konkurso tikslas arba pagal jį pasirinktas tipas (mažėjimo tvarka): projekto konkursas, alternatyvių meninių idėjų varžytuvės, novacijų teigimas, paroda-konkursas. Taip pat reikia nepaminti, kad jau dėl pačios konkursinės atrankos principo didžioji konkursinių darbų dalis pralaimi konkurencinėje kovoje ir lieka nepanaudoti. Tas pats dėl įvairių priežasčių gali atsitikti ir su atrinktais įgyvendinti skirtais projektais. Planuojamas objektas gali būti niekada nepastatytas ar pastatytas pagal kitą projektą. Dėl to mes turime situaciją, kai vienokiuose ar kitokiuose konkursuose yra dalyvavusi didžioji dalis praktikuojančių architektų, tačiau tik mažumos jų konkursiniai projektai buvo pažymėti ar tuo labiau įgyvendinti. Taigi vertinant vien kiekybiniu požiūriu akivaizdu, kad materialioji architektūros konkursų išraiška nesulyginamai mažesnė už juose sutelktų idėjų ir projektų kiekį. Kitaip sakant, netiesioginė konkurso reikšminio įtaka architektūros meno lauke gerokai platesnė tema, nei galima spręsti vien pagal tiesioginį materialų proceso rezultatą. Straipsnio tikslas – įvardinti netiesiogines konkursų sistemos veikimo formas, nors iš dalies atskleisti šio nematomo konkursų lygmens mastą, pobūdį ir reikšmę.

Architektūros konkursai ir P. Bourdieu meno laukų teorija

Nagrinėjant netiesioginį architektūros konkursų veikimo lygmenį, reikėtų visų pirma nustatyti paties konkursų fenomeno esmę visos architektūros meno srities atžvilgiu. Nors gausu fragmentinio pobūdžio įžvalgų apie vienokias ar kitokias konkursų reikšmės apraiškas (kūrybiškumo skatinimas, naujų žvaigždžių atradimas, profesinis tobulėjimas, viešojo intereso gynimas), tačiau trūksta visus šiuos aspektus apibendrinančio ir paaiškinančio modelio. Iš tiesų architektūros, kaip universalios, o kartu mažiau savarankiškos meno srities, lyginant su kitais menais, specifika dažnai sukuria sunkumų taikant įvairius kultūrologinius ir tarpdalykinius pažinimo modelius. Ko gero, tiksliausiai pritaikomą būdą galime atrasti vieno įtakingiausių XX a. meno sociologų prancūzo Pierre'as Bourdieu (1930–2002) laukų (*champs*) teorijoje.

P. Bourdieu pasiūlytas modelis toks universalus, kad buvo taikomas nagrinėjant tiek akademinę mokslo bendruomenę, tiek meną, televiziją, vedybų papročius ar net vyrų dominavimą. Pasak sociologo, skirtingos žmogaus veiklos sritys yra tarsi laukai (*champs*), kuriuose individai konkuruoja dėl skirtingų rūšių atlygio ir galios, t. y. kuo didesnio šiame lauke įtakingos kapitalo rūšies kiekio (Bourdieu, Wacquant 2003). Šį rungtyniavimą prasmingą daro jo dalyvių tikėjimas žaidimu (*illusio*) – įsitraukimas į konkurenciją pagal jos taisykles tikintis tam tikrų erdvės siūlomų prizų. Taip socialinę tikrovę galima įsivaizduoti kaip nuolatinę didelę konkurencijos erdvę, kurios dalyviai pasižada laikytis tam tikrų taisyklių, kad pelnytų titulą, piniginių prizų, visuomenės ir žiniasklaidos dėmesį. Nuo lauko dalyvio pasirodymo priklauso jo socialinis statusas, bendra visų tam tikros šakos atstovų hierarchija ir jos pokyčiai.

P. Bourdieu išskiria 4 kapitalo rūšis: *ekonominį, socialinį, kultūrinį ir simbolinį*. Kaip kiekviename lošime kinta santykinė kortų vertė, taip skirtingų kapitalo rūšių hierarchija skirtinguose laukuose esti skirtinga (Bourdieu, Wacquant 2003: 132). Bendrąją prasme universaliausiu ir svarbiausiu kapitalu laikomas *ekonominis* kapitalas, nes jį lengviausia transformuoti į kitas kapitalo formas. *Socialinis* kapitalas – tai kultūriškai, ekonomiškai ir politiškai reikšmingi ryšiai, padedantys lauko dalyviui įgyti ir išlaikyti atitinkamą socialinį statusą. *Kultūrinis* kapitalas apima visa, kas susiję su švietimo sistema, pvz.: išsilavinimą, kalbą, jos panaudojimą, meno išmanymą ir t. t. *Simbolinio* kapitalo sąvoka nusako statusą visuomenėje – prestižą, reputaciją, garbę (Česnavičius *et al.* 1999: 64). Tai svarbiausia kapitalo rūšis meno lauke, nes čia kovojama daugiausia dėl pripažinimo ar žinomumo akumuliacijos. Meno

lauke *kultūrinis* kapitalas padedant *socialiniam* virsta *simboliniu* kapitalu (Doblytė 2011: 113).

Meno pasaulis, anot P. Bourdieu, yra toks pat kaip ir visi kiti laukai: organizuotas ir struktūruotas, todėl „<...> jo taisyklės, diskursai, naratyvai, veikėjai, institucijos, specifinis kapitalas ir kita gali būti identifikuoti <...>“ (Webb *et al.* 2002: 150). Meno laukas yra tiek objektyvi, tiek ir subjektyvi socialinės realybės struktūra, kurioje ryšiai tarp skirtingų agentų pozicijų reiškiasi bendradarbiavimo arba konkurencijos strategijomis. Meno lauko koncepcija išreiškia „atvirkščius“ ekonomikos dėsniams principus. Ne veltui P. Bourdieu kultūros ir meno lauką pavadina „atvirkštiniu ekonominiu lauku“, ir tai tiesiogiai siejasi su meno lauko dalyvių nuolatinėmis autonomijos aspiracijomis, kai deklaratyviai ignoruojama tiek politinė konjunktūra, tiek materialinė nauda (1996).

Tačiau kalbant apie architektūrą, struktūralistinė meno laukų teorija ilgą laiką nebuvo taikoma. Dar daugiau – pats Pierre'as Bourdieu sąmoningai vengė palyginimų su architektūra: „<...> Aš norėčiau trumpai išanalizuoti kai kuriuos meninės praktikos atvejus, ypač tapybos ir poezijos (palikdamas nuošaly architektūrą, kuri tam tikrais atžvilgiais per daug intelektualus menas) <...>“ (2002: 32). P. Bourdieu nuomone, architektūrai, kitaip nei vadinamiesiems „gryniesiems menams“, trūksta autonomiškumo. Dėl šios priežasties jis architektūrą prilygino labiau profesijai nei menui. Tačiau jau kita tyrėja – Héléne Lipstadt (2003), remdamasi paties P. Bourdieu moksliniu instrumentarijumi, argumentuotai įrodė, kad architektūra taip pat yra meno laukas, tačiau labiau nei kiti nukreiptas į realų igyvendinimą, pripažinimą ir supratimą, todėl, skirtingai nei kiti menai, kurie yra tik simbolinių produktų rinkos, negali funkcionuoti visiškai *autonomiškai*. Taigi kalbant apie *autonomiškumą*, kaip vieną svarbiausių meninio lauko kriterijų, ypač svarbus tampa architektūros konkursų vaidmuo. Pastebima, kad, skirtingai nei kitų meninių profesijų atstovai, architektai aktyviai ir noriai dalyvauja varžytuvėse, nes ši praktika suteikia jiems daugiau kūrybinės laisvės ir meninio savarankiškumo. Héléne Lipstadt pagrįstai daro išvadą, kad architektūros konkursai – tai išskirtinis meninis laukas, kuriame kaip niekur kitur architektai gali tapti santykinai autonomiškais kūrėjais. Taigi, jei iš visos architektūrinės praktikos būtų išskirti būtent kūrybiniai konkursai, tai jie taptų ta grandimi, kuri jungtų architektūrą su kitais, vadinamaisiais „gryniaisiais“ menais, kuriuos Bourdieu aiškina remdamasis homologiška humanitarinių problemų laukų struktūra (Lipstadt 2003).

Šioje vietoje mes atrandame, ko gero, pačią fundamentaliausią kūrybinių konkursų prasmę, dėl kurios architektūra yra menas, bet ne paslauga, o architektas

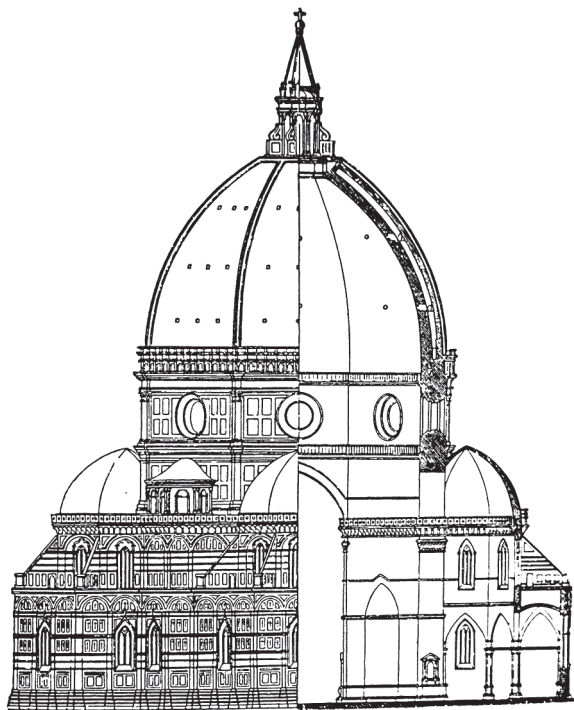
yra kūrėjas, bet ne amatininkas. H. Lipstadt teigia, kad Renesanso pradžią ženklina Santa Maria del Fiore bronzinių durų (1401 m.) ir kupolo (1419 m., 1 pav.) konkursai kartu reiškė ir ribą, kai architektai nustojo būti „akmentašiais“ ir tapo „skulptoriais“, t. y. kai architektūra tapo menu (Lipstadt *et al.* 1989). Viduramžiais konkurencija tarp architektų vyko tik kainos pagrindu, bet centrinėje Italijoje atskiros komunos ėmė naudoti konkursus geriausiai reikšmingų pastatų architektūrinei idėjai išrinkti ir taip įtvirtinti savo pranašumą prieš konkurentus. Tai atitiko bendrus Renesanso laikotarpiu mene vykusius pokyčius ir tendencijas. Daugelis meno istorikų XIV a. Florenciją įvardina kaip vietą ir laiką, kai Vakarų Europoje ėmė formuotis meno šakų autonomiškumas, o anot P. Bourdieu – meno laukai (1993: 112–113).

Iki kokio laipsnio architektūra gali būti autonomiška? Kitokio laipsnio savarankiškumas, diferencijuojantis architektūrą nuo tokių menų kaip dailė, ne kartą minėtas istoriniuose (Van Rensselaer 1890; Janson 1995) ir sociologiniuose tyrimuose (Lipstadt, Mendelsohn 1980; Larson 1983). Bourdieu teigia, kad literatūros ir dailės menų sritys apdovanotos nepalyginamai didesne autonomija nei kitos menų rūšys. Pavyzdžiui, literatūros laukas – atskira, išorinių faktorių neveikiama, pagal

savus principus egzistuojanti mikrovisata. Šio lauko funkcionavimas primena stiklinę prizmę, kuri kaip šviesą „perlaužia“ kiekvieną išorinį poveikį – įskaitant demografinį, ekonominį, politinį. Iš to matyti, kad be šio „šviesos laužimo koeficiento“, o kitaip sakant – *autonomijos laipsnio* žinojimo, neįmanoma suprasti santykių tarp *lauko* dalyvių, jų kūrinių, ideologijų, žanrų, savito lauko istorinio vystymosi (Bourdieu 1993). Nors profesinė architektų praktika gerokai skiriasi nuo kitų kūrybinių sričių atstovų, tačiau dalyvaujant konkurse bent laikinai supanašėja su kitais savarankiškesniais menais. Dėl to paradoksali situacija, kai architektai konkuruoja vieni su kitais ir siekia iš pirmo žvilgsnio sau nenaudingos papildomos veiklos, o iš tiesų sukuria erdvę, kurioje jie gali dirbti mėgaudamiesi pasiektu *autonomijos laipsniu* (Lipstadt 2003).

Kitų meno šakų atstovai taip pat dalyvauja konkursuose, tačiau nei vienoje iš jų konkursų reikšmė profesinėje veikloje nėra tokia didelė. Pažymėtina, kad architektai daugiau negu toleruoja kūrybines varžytuves – jie siekia konkursų tuo pat metu pripažindami ir kritikuodami loterijai prilygstančią jų kokybę. Neproporcingo dalyvių įdedamų pastangų ir menamos naudos galimybių ekonominis neloğiškumas reikalauja atskiro paaiškinimo, kuris gali kilti iš jų pasišventimo architektūrai kaip *meniniam laukui* arba iš to, ką vienas įtakingiausių šio laikotarpio meno sociologų Pierre'as Bourdieu vadina tikėjimu žaidimu arba *illusio* (1996: 274). Ši aplinkybė lemia ypatingą (didesnę nei kasdieninėje architektų praktikoje) kūrybinių galių mobilizaciją, o kartu ir meistrystės ugdymą. Kaip pripažįsta vienas iš žymiausių šių laikų architektų praktikų ir teoretikų Peter Eisenman: „<...> konkurse architektai siekia padaryti savo geriausią darbą. Siekiant laimėti dirbama visai kitaip nei tada, kai jau turi užsakyimą <...>“ (Nasar 1999). Architekto, dalyvaujančio varžytuvėse, profesinį ir kūrybinį tobulėjimą konkursuose įžvelgia daugelis architektų ir architektūros kitikų (Spreiregen 1979; Lipstadt, Mendelsohn 1980; Kančienė 1991; Strong 1996; Žickis 1996; Vaitys 2007; Chupin 2011). „<...> Sakoma, jog kiekvienas architektas kartą per metus turi dalyvauti konkurse vien tik tam, kad išsaugotų kūrybinę formą <...>“ (Čaikauskas 1999).

Dauguma architektų (Spreiregen 1979; Baravykas 1985; Anthony 1991; Strong 1996; Žickis 1996; Vaitys 2005) apibūdina konkursus kaip naujų idėjų inkubatorių, skleidimo priemonę, kūrybinės minties pažangos veiksnį: „<...> konkursų metu generuojamos naujos idėjos, jos lyginamos su kolegų mintimis ir tai tampa savotišku pažangos varikliu <...>“ (Čaikauskas 1999). Taigi vėl pastebima ne tik siaura tiesioginė ar tik laimėjusių darbų, bet ir viso konkurso reiškinio edukacinė, inovacijų skleidimo prasmė.

1 pav. Santa Marija del Fiore katedros kupolo konkursas, 1419 m., archit. Filippo Brunelleschi, 1-oji vieta

Fig. 1. Competition for the dome of Santa Maria del Fiore Cathedral, 1419, design project by Architect Filippo Brunelleschi, the 1st place

Kultūrinės produkcijos *lauke*, kuriam priskirtina ir architektūra, reikšmingiausias yra *kultūrinis* arba informacinis *kapitalas*, nurodantis įgytas žinias, išsilavinimą, informaciją, skonį, kūrybiškumą, profesionalumą. Nors architektai turi sukaupę atitinkamą institucinį kultūrinį kapitalą, įgiję aukštosios mokyklos diplomą, tačiau konkursai suteikia galimybę lavinti meistrystę, kaupti ir keisti informaciją intensyviai ir nuolat. Taigi kaip vieną iš visuotinai pripažintų netiesioginių konkurso prasmų galima paminėti efektyvų *kultūrinio kapitalo* kaupimą.

Artima profesiniam tobulėjimui yra ir kita konkursų prasmė – naujų talentų atskleidimas. Jauniems nežinomiems architektams varžytuvės suteikia galimybę (kartais vienintelę) tapti pripažintais kūrėjais (Anthony 1991; Jong, Mattie 1995; Strong 1996; C. M. A. 2006; Vaitys 2007; Chupin 2011). Tokių faktų konkursų istorijoje daugybė:

- 36 metų architektas Charles Garnier, laimėjęs Paryžiaus operos konkursą 1860 m. Napoleono III Prancūzijoje;
- 24 metų Harvey Elmes, kurio St George's koncertų salės Liverpulyje projektas 1839 m. konkurse buvo pripažintas geriausiu;
- 37 metų Eero Saarinen, pirmą kartą tapęs žinomas ne dėl savo tėvo Eliel Saarinen, bet dėl pergalingo garsiosios St Louis arkos projekto 1947–1948 m. konkurse;
- 32 metų Zaha Hadid, 1982–1983 m. unikaliu dekonstruktyvistiniu braižu išsiskyrusi Honkongo „The Peak“ konkurse (2 pav.);
- 34 metų Renzo Piano ir 38 Richar Rogers, 1971 m. prestižiniame tarptautiniame Pompidou centro Paryžiuje konkurse nurungę 30 kitų komandų;
- 43 metų Daniel'ui Libeskind'ui 1989 m. laimėtas Berlyno Žydų muziejaus konkursas leido įgyvendinti pirmąjį jo karjeroje objektą ir atvedė jį į didžiąją architektūrą (Jong, Mattie 1995).

Architektūros konkursų, kaip ir kitų meninių laukų, dalyviai (*agentai*) didina savo įtaką kitų atžvilgiu priklausomai nuo sukaupto specifinio *simbolinio* kapitalo. Šis „kapitalas“ yra sąlyginis, egzistuoja tik meniniame lauke ir įvertinamas pagal jame nustatytas taisykles. Tačiau jo vertė nėra vien simbolinė ir gali būti paversta į kitas – materialias – kapitalo formas (Bourdieu 1996). Dalyvavimas ir pergalės konkursuose architektams tampa tokio *simbolinio* kapitalo kaupimo būdu, padeda užimti aukštesnes pozicijas ne tik konkurse, bet ir profesinėje veikloje, o kartu sukaupę simbolinį kapitalą (žinomumą, autoritetą) panaudoti realiuose darbuose ir taip paversti jį į kitas kapitalo formas (*socialinį ir ekonominį*). Laimėjęs konkursą architektas gali akimirksniu tapti pripažintu meno

2 pav. „The Peak“ konkursas Honkonge, 1982 m., Zaha M. Hadid projektas, 1-oji vieta

Fig. 2. *The Peak*, Hong Kong, 1982, Zaha M. Hadid presentation design, the 1st place

kūrėju, kai kasdieninėje profesinėje veikloje žinomumo ir pripažinimo gali tekti laukti visą gyvenimą. Kitaip sakant, konkursai leidžia architektams simbolinio kapitalo siekti gerokai greičiau ir efektyviau nei kitais būdais.

Kūrybinių varžytuvių metu sukurti projektai įgauna savo visuomeninę vertę per tuos pačius mechanizmus, kaip ir kitų „grynųjų“ meno šakų darbai. Ir šiuo požiūriu svarbus tampa ne tik pirmosios vietos laimėjimas ar projekto įgyvendinimas, bet ir pats procesas bei jo nušvietimas. Taigi konkursuose sukaupto *simbolinio* kapitalo kiekį ne visuomet apibūdina užimta pozicija (vieta), bet ir atgarsis visuomenėje, kritikų ir kolegų vertinimas. Taigi nereti atvejai, kai inovatyvus projektas, nelaimėjęs konkurse, tampa neformaliu nugalėtoju realybėje. Tą puikiai iliustruoja Tautų sąjungos būstinės Ženevoje konkursas 1927 m., kai komisija išrinko ultrakonservatyvų Nemot ir Flegenheimer projektą, supriešindama jį su moderniais Le Corbusier, Hannes Meyer ir Richard Neutra projektais. Ši parodomoji akademizmo pergalė prieš modernią architektūrą tik dar labiau sutelkė jos šalininkus ir išprovokavo CIAM (*Congres Internationaux*

d'Architecture Moderne) susikūrimą. Chartijos nariais, be Le Corbusier, tapo S. Giedion, W. Gropius ir kt. (Jong, Mattie 1995: 258–271). Šiuo požiūriu galima teigti, kad oficialiai pralaimėjęs projektas tapo neformaliu konkurso nugalėtoju (Chupin 2011). Le Corbusier projektas architektūros istorijoje išliko kaip modernizmo architektūros pradžios simbolis.

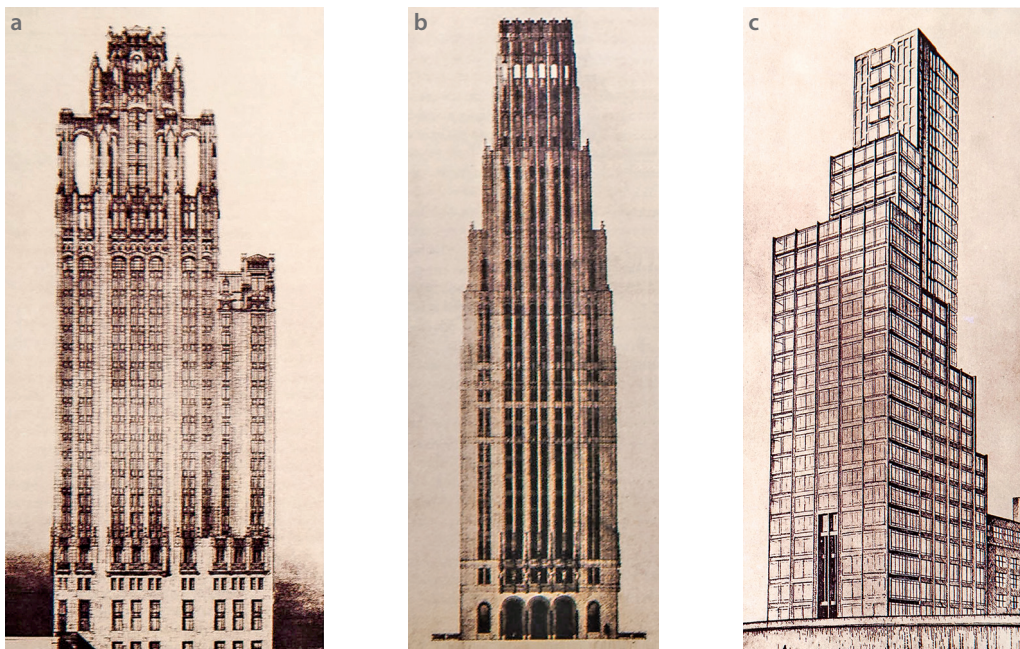
Panaši situacija susiklostė ir *Chicago Tribune* dangoraižio konkurse 1922 m., kai pirmosios vietos nugalėtojų Raymond M. Hood ir John Mead (JAV) darbas (3 pav., a) atrodė akivaizdžiai pasenusios stilistikos lyginant su antrojoje vietoje likusia Eliel Saarinen (Suomija) idėja, kurią to meto spauda netruko pakrikštyti „konkurso žiuri neįvertintu perlu“ (3 pav., b). Tame pačiame konkurse jokia premija nepažymėtas ne pagal laikotarpį novatoriškas Walter Gropius ir Adolf Meyer (Vokietija) projektas (3 pav., c) vėliau pradėjo naują erą dangoraižių stilistikoje (Spreiregen 1979).

Tokiais atvejais susiduriame su neįgyvendintų konkurso darbų potencialu. Kiekvienam architektūros projektui sukurti telkiami dideli materialiniai, profesiniai ir intelektualiniai ištekliai. Visi konkursiniai projektai – tai nepanaudotas profesionaliai suformuluotų idėjų ir sprendimų kompleksas, kuriame slypi naudingos informacijos klodai. Tiesiog efektyvesniam šios informacijos panaudojimui ji turėtų būti struktūrizuota pagal galimų vartotojų grupių poreikius ir viešai prieinama (Linartas 2009a).

Šiuo požiūriu ne mažiau svarbus veiksnys – viešas ir demokratinis architektūros konkursų pobūdis, leidžiantis informuoti ir įtraukti visuomenę į kūrybinius procesus, suformuoti konsoliduotą, dažnai kompromisinį sprendimą, plačiau skleisti inovatyvias idėjas, formuoti eilinių architektūros stebėtojų ir vartotojų nuomonę ir skoni (Spreiregen 1979; Anthony 1991; Strong 1996; C. M. A. 2006). „<...> Visuomenė priima konkursus kaip demokratinį procesą ir meninį įvykį. Todėl jai reikalingas visiškas viešumas <...>“ (Žickis 1996).

Architektūros konkursai taip pat gali būti naudingi kaip atskiro kultūrinės produkcijos tipo identifikatoriai, nes parodo situaciją hiperbolizuotu būdu (Lipstadt 2003).

Kalbėdami tiek apie kūrybinių konkursų, kaip autonominio architektūros meno lauko fenomeną, tiek apie jo reikšmę architektūros menui, tiek apie šios sistemos tobulino prielaidas, mes turime nuolat atsiminti Bourdieu žodžius, kad bet kokiai schemai gyvybingumą įkvepia nuolatinis jos permąstymas, verčiantis mus vis iš naujo nustatyti jos įtakos ribas ir pobūdį (Bourdieu, Wacquant 1992). Pritaikydami meno laukų modelį galime analizuoti bendrą architektūros situaciją, lyginti su kitų menų, socialiniais ir ekonominiais laukais, nustatyti tendencijas ir prognozuoti. Šiuo požiūriu naudinga peržvelgti Lietuvos architektūros konkursų ypatumus, kurie, patvirtindami daugelį bendro pobūdžio tendencijų, turi ir nemažai specifinių bruožų.

3 pav. *Chicago Tribune* dangoraižio konkursas, 1922 m.: a – Raymond M. Hood ir John Mead (JAV) projektas, 1-oji vieta; b – Eliel Saarinen (Suomija) projektas, 2-oji vieta; c – Walter Gropius ir Adolf Meyer (Vokietija) projektas

Fig. 3. Competition for the *Chicago Tribune* Tower, 1922: a – design project by Raymond M. Hood and John Mead (USA), the 1st place; b – design project by Eliel Saarinen (Finland), the 2nd place; and c – design project by Walter Gropius and Adolf Meyer (Germany)

Netiesioginė kūrybinių konkursų reikšmė Lietuvoje

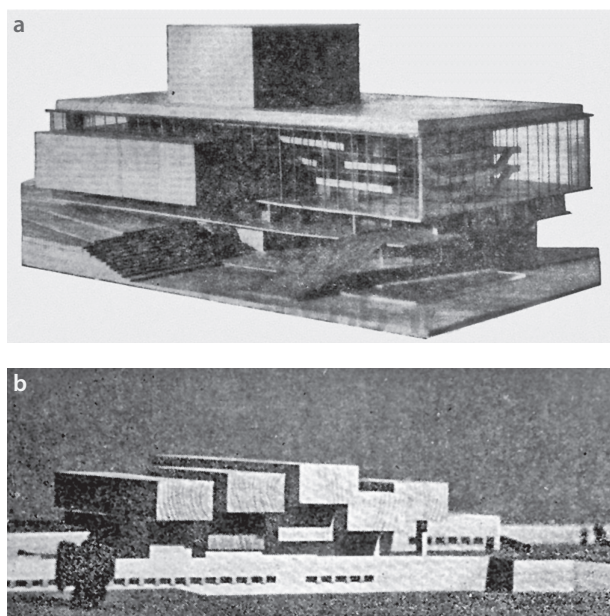
Lietuvos architektūros konkursų kritika (Ambrasas 1996; Joneikis 2010) dažnai apsiriboja tiesiogine jų paskirtimi, t. y. geriausios idėjos radimu. Taigi ir sistemos tobulinimo prielaidų ieškoma paties konkurso organizacijos ir atrankos procese. Tačiau šiuo atveju pamirštama, kad net tobulai organizavus konkursą (atlikus reikiamus išankstinius tyrimus, išsiaiškinus viešojo ir privataus intereso ribas, nusistačius tikslus, surašius išsamias ir nedviprasmiškas konkurso sąlygas, numčius adekvatų atlygį ar premijas, suteikus pakankamai laiko kūrybai, paskyrus kompetentingą ir nešališką vertinimo komisiją, įvykdžius išsamią pateiktų projektų analizę ir objektyvų vertinimą) vis tiek galima nepasiekti laukiamų rezultatų, jei nebus inovatyvioms idėjoms generuoti pajėgių kūrėjų – architektų. Taigi paties konkurso kaip kūrybiškumą ugdančio reiškinio egzistavimas yra reikšmingesnis nei jo proceso optimizavimas, o netiesioginė konkurso įtaka architektūros menui yra pirminė ir fundamentalesnė nei tiesioginė.

Ne vienas žinomas Lietuvos architektas savo karjerą pradėjo laimėjęs kūrybinį konkursą: 1958 m. Operos ir baleto teatro Vilniuje konkurse jaunos Vilniaus dailės instituto absolventės N. Bučiūtės pasiūlyta teatro idėja (4 pav., a) nurungė tradicionalistinį A. Spelskio rengtą projekto variantą (Mikučianis 1997); 1966 m. Revoliucijos muziejaus (dabar Nacionalinės dailės galerijos) Vilniuje konkursą (4 pav., b) laimėjo tuomet dar nežinomi architektai G. Baravykas, P. Adomaitis, V. Vielius, R. Pranaitis (Buivydas 2000). Dėl dalyvavimo konkursuose pripažinimo sulaukė nemaža dalis žymiausių Lietuvos ar-

chitektų: L. Gucevičius, A. Vivulskis, V. Landsbergis-Žemkalnis, A. ir V. Nasvyčiai, G. Telksnys, L. Vaitys, H. Šilgalis, S. Šarkinas, L. Merkinas, R. Krištapavičius, G. Ramunis, K. Pempė, G. Čaikauskas, R. Palekas, A. Ambrasas, S. Kuncevičius, T. Balčiūnas, S. Pamerneckis, K. Lupeikis. Jaunų architektų sėkmė paskutiniuose Lietuvos ir tarptautiniuose konkursuose taip pat leidžia tikėtis, kad pripažintų architektūros kūrėjų sąrašas ateityje tik pildysis. Taigi konkursai Lietuvoje taip pat yra vienas efektyviausių *simbolinio* kapitalo kaupimo formų.

Dar reikšmingesnė Lietuvos atveju buvo ir yra architektūros konkursų teikiama kūrybinė *autonomija*. Ši savybė ypač pasitarnavo sovietinių metų Lietuvoje (1940–1989), kai tokia kūrybos forma buvo vienintelis būdas architektams nors iš dalies išsivaduoti nuo administracinės kontrolės ir cenzūros, susikurti savarankišką kūrybinę terpę nepalankioje politinėje ir ekonominėje situacijoje. Architektų L. Merkino ir S. Šarkino – sovietinių konkursų nuolatinių dalyvių – dueto atsiradimo istorija byloja būtent apie kūrybinės *autonomijos* nepalankiomis tuometinės realybės sąlygomis siekį: „<...> du jaunuoliai vakarais vis dažniau diskutuodavo, braižė ir visaip bandė savo ir vienas kito jėgas ieškant savarankiško požiūrio į architektūrą. Vieną tokį vakarą nutarėme, kad teisingiausias kelias į savarankiškumą yra architektūriniai konkursai <...>“ (Vaitys 2007: 102). Nepaisant visų sovietinių metų konkursų neproduktyvumo ir organizacinių trūkumų, galima daryti prielaidą, kad juose netiesiogiai buvo formuojama dabartinės mūsų architektūros vizija ir ją įgyvendinti galintys profesionalai (Linartas 2009b).

Tačiau net palankesnės politinės situacijos metais šis architektūros konkursų sistemos teikiamas kūrybinės *autonomijos* fenomenas išlieka nepaprastai aktualus. Pvz., paskutinius 2 dešimtmečius nuo tada, kai buvo atgauta nepriklausomybė (1990–2010), Lietuvos architektus vis dar riboja ne tiek kūrybiniai sugebėjimai, kiek statytojų, finansiškai pajėgių juos įgyvendinti, trūkumas. Konkursai tokiu atveju tampa vieninteliu būdu architektams kurti ir siūlyti savo idėjas užsakovams, kurie gali jas realizuoti. Dėl to, kad yra ekonomiškai pajėgių ir architektų profesionalumu

4 pav. Vilniaus operos ir baleto teatro maketas, archit. N. Bučiūtė, 1963 (a); Revoliucijos muziejaus (dabar Nacionalinės dailės galerijos) Vilniuje konkurso maketas, archit. G. Baravykas, P. Adomaitis, V. Vielius, R. Pranaitis, 1966 (b)

Fig. 4. Model of Vilnius Opera and Ballet Theatre, Architect N. Bučiūtė, 1963 (a); Model presented for the competition for the Museum of Revolution (present National Art Gallery) in Vilnius, Architects G. Baravykas, P. Adomaitis, V. Vielius and R. Pranaitis, 1966 (b)

pasitikinčių statytojų, kūrybinė autonomija gali veikti gerokai plačiau nei konkursų sritis. Vadinas, ekonomiškai stipresniuose kraštuose konkursų vaidmuo formuojant meninį architektūros lauką nėra toks kritiškai svarbus kaip ekonomiškai silpnesniuose. Tokie konkursai bet kuriuo atveju, net eliminavus ekonominius apribojimus, visuomet išsaugos užsakovo kontrolės nevaržomos kūrybos prasmę (Strong 1996).

Nuo 2008 m. dėl pasaulinės ekonominės krizės prasidėjęs Lietuvos statybos sektoriaus nuosmukis (Akatjevaitė 2011) apribojo ir šią galimybę. Ekonominės tendencijos lėmė logišką komercinių objektų statybos, o kartu ir jiems skirtų konkursų kiekio kritimą. Statybos ir projektavimo apimtį bent iš dalies išsaugojo iš valstybės lėšų finansuojami objektai. Deja, visaverčiai architektūros konkursai jiems skelbiami labai retai. Tai nulemta nuo 1996 m. priimtu Viešųjų pirkimų įstatymu (toliau tekste – VPI), kurio pagrindinė nuostata – mažiausios (taip pat ir projektavimo) paslaugų kainos kriterijus. Ir nors aktuali VPI redakcija numato galimybę skelbti ne tik paslaugų, bet ir *projekto* konkursus, kuriuose pateikti planai ar projektai vertinami pagal pirkimo dokumentuose nustatytus kriterijus, kurie nebūtinai turi remtis mažiausia kaina ar ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijumi (Lietuvos Respublikos... 2011-01-06), tačiau didžioji dalis iš valstybinių lėšų finansuojamų konkursų vykdomi pagal supaprastintas ir iki 2 savaičių sutrumpintas kainos apklausas. Net jei retais atvejais organizuojamas *projekto*, o ne paslaugos pirkimas, konkursas nevykdomas visavertiškai, pvz., nenumatomas profesionalus pateiktų projektų vertinimas ar premijos autoriams. Kalbant apie premijas ar kitus garantus reikia prisiminti, kad konkursinė sistema iš esmės diskriminacinė dalyviams – visų, išskyrus nugalėtoją, darbas, idėjos nueina perniek. Todėl konkursų organizatorių tikslas šią diskriminaciją kiek įmanoma švelninti: premijuoti kuo daugiau dalyvių bent materialinių idėjų sąnaudų padengiančiomis premijomis, užtikrinti profesionalų ir objektyvų pateiktų darbų įvertinimą, garantuoti nugalėtojui, kad jo idėja bus įgyvendinta be esminių pakeitimų, viešinti konkurso rezultatus ir projektus.

Viešumo ir informacijos sklaidos trūkumas – dar viena didelė pagal VPI vykdomų „konkursų“ problema. Tokius konkursus organizuojantys valdininkai nejaučia pareigos nei rengti viešus pateiktų projektų pristatymus, nei plačiau informuoti apie rezultatus. Tai ne tik neleidžia konkursuose dalyvaujantiems architektams kaupti *kultūrinį* ir *simbolinį* kapitalą, tačiau nelemia ir visuomenės švietimo bei įtraukimo į kūrybinių konkursų procesą, kuris Lietuvoje vis dar lieka tik deklaratyvus (Jakaitis 2005; Cirtautas 2011).

Ydinga viešųjų pirkimų taikymo architektūros srityje praktika ne kartą sukėlė viešus Lietuvos architektų sąjungos ir atskirų architektų protestus (LAS 2010a, 2010b, 2010c; Kuncevičius 2012; LAS 2013). Nors atrodytų, kad VPI nuostatos bendros visai Europos Sąjungai, tačiau Lietuvoje (o remiantis kūrybinių sąjungų atsiliepimais – ir visame rytiniame socialistinio režimo paliestų šalių bloke) šio įstatymo veikimas visiškai skirtingas. Europos Taryba ragina Europos Komisiją atsižvelgti į kokybės būtinumą ir specifinę architektūrinių paslaugų prigimtį, vykdant visų rūšių politiką, rengiant priemones ir programas. Tačiau Viešųjų pirkimų direktyva to specifiškumo nenumato, tad čia pradeda veikti tradicijos, mentalitetas, poreikiai kokybei (Blažiūnas 2013). Vakarų Europoje architektūros, kaip aplinkos formavimo meno, niekas neprilygina eilinei paslaugai ir susiklosčiusios architektūros konkursų tradicijos tęsiamos toliau, o Lietuvos valdininkai, gavę teisinę galimybę savo nuožiūra nustatinėti konkurso sąlygas, renkami jiems priimtinausius supaprastintus paslaugų pirkimų variantus. VPI taikymo architektūroje problemas galima nagrinėti pačiais įvairiausiais aspektais, tačiau atsižvelgiant į straipsnio tematiką svarbiausia yra tai, kad viešieji pirkimai Lietuvoje išstumia visaverčius architektūros konkursus. Netekdami kūrybinių konkursų, netenka autonomiškiausios architektūros srities, kuri, kaip buvo aptarta anksčiau, formuoja meninį architektūros lauką, teikia neribotas *simbolinio* ir *kultūrinio* kapitalo kaupimo galimybes, o kas svarbiausia – tampa ta sritimi, kuri architektūrą iš amato ir profesijos paverčia menu. Ne veltui vienas iškiliausių XX a. antrosios pusės Lietuvos architektų Gediminas Baravykas iki pat kūrybinio kelio pabaigos liko nuolatiniu konkursų dalyviu ir teikė jiems didelę reikšmę: „<...> Šimtmetinė konkursų rengimo tradicija (L. Gucevičius irgi laimėjo konkursus Vilniaus katedrai bei rotušei statyti) yra pačios architektūros prigimtyje. Ignoruodami šią tradiciją sulauksime bendros architektūros kultūros smukimo <...>“ (Baravykas 1985).

Išvados

1. Netiesioginės architektūros esmės ir prasmės yra nepalyginamai turtingesnis ir reikšmingesnis klotas, nei galima spręsti vien pagal tiesioginę konkursų veikimo schemą tikslas – procesas – rezultatas. Materialioji konkursų išraiška nusako tik mažąją dalį čia sutelkto informacinio ir idėjinio potencialo, neatskleidžia kūrybinių varžytuvių įtakos meniniam architektūros laukui įvairiapusiškumo, masto ir reikšmės.

2. Konkursai yra ypatinga architektų kūrybos sritis, suteikianti jiems aukščiausią, būdingą tik vadinamiesiems „gryniesiems“ menams, autonomijos laipsnį, dėl kurio architektūra yra menas, bet ne paslauga, o architektas yra kūrėjas, o ne amatininkas.
3. Architektūros konkursai, kitaip nei kasdieninė projektavimo praktika, gali būti paaiškinami P. Bourdieu meno lauko (*champ*) teorija. Neproporcingą dalyvių įdedamų pastangų kiekį čia lemia tikėjimas žaidimu (*illusio*). Įsitraukiant į konkurenciją pagal jos taisykles tikimasi tam tikrų erdvės siūlomų prizų – *simbolinio* kapitalo (žinomumo ir pripažinimo), kartu kaupiant ir *kultūrinį* kapitalą, t. y. ugdant kūrybinį ir profesinį meistriškumą.
4. Netiesioginės konkursų prasmės – architektų meninio meistriškumo augimas, naujų talentų atskleidimas, inovatyvių idėjų iškėlimas, sklaida, kūrybinės minties pažangos skatinimas, visuomenės informavimas ir įtraukimas į projektavimo procesus.
5. Lietuvos konkursų praktika esminiais bruožais atitinka pasaulinę, tačiau dėl kintamos situacijos ypač svarbus tampa konkursų teikiamas kūrybinės autonomijos laipsnis, leidžiantis ugdyti meninį architektų meistriškumą, kaupti simbolinį ir kultūrinį kapitalą net nepalankiomis socialinėmis, ekonominėmis ir politinėmis sąlygomis.
6. Lietuvoje (kitaip nei stipresnės architektūros konkursų tradicijas turinčiose Vakarų Europos šalyse) dėl netinkamo Viešųjų pirkimų įstatymo taikymo vykstantis visaverčių kūrybinių varžytuvių nykimas kelia grėsmę ne tik šiai sričiai, bet ir visam architektūros menui, kuriam ekonominio sunkmečio sąlygomis konkursų teikiamas kūrybinės autonomijos laipsnis tiesiog gyvybiškai būtinas.

Literatūra ir šaltiniai

- Akatjevaitė, S. 2011. Statybos sektoriaus krizės analizės aspektai, *Mokslas – Lietuvos ateitis* 3(2): 21–25.
- Ambrasas, A. 1996. Konkursas – ne konkursas, *Architektas* 96(4): 90.
- Anthony, K. H. 1991. *Design juries on trial: the renaissance of the design studio*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Baravykas, G. 1985. 4 klausimai kūrėjams, *Statyba ir architektūra* 85(11): 18.
- Blažiūnas, G. 2013. *Apie valstybės architektūros politiką ir administravimą: Lietuva Europos kontekste* [interaktyvus]. Vilnius: LAS [žiūrėta 2013-02-18]. Prieiga per internetą: <http://www.architektusajunga.lt/nuomones/nuomone-6>.
- Bourdieu, P. 1993. *The Field of Cultural Production*. New York: Columbia University Press.
- Bourdieu, P. 1996. *The Rules of Art: Genesis and Structure of the Literary Field*. Translated by S. Emanuel. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Bourdieu, P. 2002. *Habitus 2000: a Sense of Place*. Aldershot: Ashgate.
- Bourdieu, P.; Wacquant, L. J. D. 1992. *Invitation to Reflexive Sociology*. Chicago: University of Chicago Press.
- Bourdieu, P.; Wacquant, L. J. D. 2003. *Įvadas į refleksyviąją sociologiją*. Vilnius: Baltos lankos.
- Buivydas, R. 2000. *Gediminas Baravykas. Kūrybos pulsas*. Vilnius: Archiforma.
- Chupin, J. P. 2011. Judgement by design: towards a model for studying and improving the competition process in architecture and urban design, *Scandinavian Journal of Management* 27: 173–184. <http://dx.doi.org/10.1016/j.scaman.2010.12.004>
- Cirtautas, M. 2011. Visuomenės dalyvavimo urbanistinio planavimo ir projektavimo procesuose realijos ir perspektyvos, *Mokslas – Lietuvos ateitis* 3(3): 59–66. ISSN 2029-2341.
- C. M. A. 2006. Arkhitekturnye konkursy, iš *Simpozium. Laboratoriia arkhitekturnogo konkursa*, 2006-04-12, Moskva.
- Čaikauskas, G. 1999. Konkursas – susibėgimas ar susidūrimas?, *Archiforma* 99(3): 95–96.
- Česnavičius, A.; Dargytė-Burokienė, A.; Genienė, I. 1999. *Socialinis struktūrinimasis ir jo pažinimas*. Vilnius: Lietuvos filosofijos ir sociologijos institutas. 181 p.
- Doblytė, S. 2011. Lietuvos meno laukas: jaunųjų meno kūrėjų požiūris, *Kultūra ir visuomenė* 2(2): 95–120.
- Jakaitis, J. 2005. Miesto architektūros savitumas kaip architektūros ir visuomenės sąveikos rezultatas, *Urbanistika ir architektūra* [Town Planning and Architecture] 29(4): 191–202.
- Janson, H. W. 1995. *History of Art*. New York: Harry N. Abrams Inc.
- Joneikis, L. 2010. *Tautos veidas konkursų veidrodyje. Kosmetologo pastabos* [interaktyvus]. Kaunas: PILOTAS.LT [žiūrėta 2010-12-06]. Prieiga per internetą: http://www.pilotas.lt/index.php/lt/pozicija/item/552-konku-liet-1012*-tautos-veidas-konkurs%C5%B3-veidrodyje/kosmetologo-pastabos
- Jong, C. D.; Mattie, E. 1995. *Architectural Competitions: 1792-Toady*. 2 vols. Koeln: Taschen GmbH. 740 p.
- Kančienė, J. 1991. *Kauno architektūra*. Vilnius: Mokslas. 367 p.
- Kuncevičius, S. 2012. *Dar kartą „... apie paslaugų pirkimo viešuosius konkursus...“* [interaktyvus]. Vilnius: LAS [žiūrėta 2013-02-17]. Prieiga per internetą: <http://www.architektusajunga.lt/nuomones/nuomone-4>
- Larson, M. S. 1983. Emblem and exception: the historical definition of the architect's professional role, *Professionals and Urban Form*: 49–86.
- LAS. 2010a. *Architektai kviečiami boikotuoti darželio viešųjų pirkimų konkursą* [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos architektų sąjunga [žiūrėta 2011-01-20]. Prieiga per internetą: <http://www.architektusajunga.lt/LT.php?content=news&Id=296&PHPSESSID=1fbfd8c150408fedb4415c0b52a941cd>
- LAS. 2010b. *Architektų sąjunga nepritaria Nacionalinio fizinių ir technologijos mokslų centro viešųjų pirkimų konkursui* [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos architektų sąjunga [žiūrėta 2010-11-24]. Prieiga per internetą: <http://www.architektusajunga.lt/LT.php?content=news&Id=293&PHPSESSID=837c359e71563e41601d2a3d82d931fd>

- LAS. 2010c. *Architektų sąjunga nepritaria Palangos sporto salės viešųjų pirkimų konkursui* [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos architektų sąjunga [žiūrėta 2011-01-20]. Prieiga per internetą: <http://www.architektusajunga.lt/LT.php?content=news&Id=291&PHPSESSID=632a24320e295c82eb1a4d7edf39cd63>
- LAS. 2013. *Biržams svarbiau pigumas, o ne architektūra* [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos architektų sąjunga [žiūrėta 2013-02-17]. Prieiga per internetą: <http://www.architektusajunga.lt/naujienos/birzams-svarbiau-pigumas-o-ne-architektura>
- Lietuvos Respublikos viešojo pirkimo įstatymas, (Žin., Nr. 84-2000). Nr. I-1491. Aktuali įstatymo redakcija nuo 2011-01-06.
- Linartas, D. 2009a. Nepanaudotos neįgyvendintų projektų galimybės, *Mokslas – Lietuvos ateitis* 33(1): 53–56. ISSN 2029-2341.
- Linartas, D. 2009b. Sovietinio laikotarpio architektūros konkursų raidos apžvalga, *Urbanistika ir architektūra* [Town Planning and Architecture] 33(1): 39–47. ISSN 1392-1630.
- Lipstadt, H. 2003. Can 'art professions' be Bourdieuean fields of cultural production? The case of the architecture competition, *Cultural Studies* 17(3/4): 390–418. <http://dx.doi.org/10.1080/0950238032000083872>
- Lipstadt, H.; Mendelsohn, H. 1980. *Architecte et ingénieur dans la presse: Polémique, débat, conflit*. Paris: CORDA; IERAU.
- Lipstadt, H.; Bergdoll, B. 1989. *The Experimental tradition: essays on competitions in architecture*. Architectural League of New York. New York: Princeton Architectural Press. 186 p.
- Mikučianis, V. 1997. Atsiminimai apie pokarinio Vilniaus konkursus, *Archiforma* 97(3): 74–80.
- Nasar, J. L. 1999. *Design by competition: making design competition work*. Cambridge; New York: Cambridge University Press. xvii. 238 p.
- Spreiregen, P. D. 1979. *Design competitions*. New York: McGraw-Hill. ix. 310 p. ISBN 0070603812.
- Strong, J. 1996. *Winning by design: architectural competitions*. Boston: Butterworth-Heinemann. 190 p. ISBN 0750624930.
- Vaitys, L. 2005. *Gintautas Juozas Telksnys. Architektas*. Vilnius: Dailininkų sąjungos leidykla „Artseria“. 143 p.
- Vaitys, L. 2007. *Saulius Šarkinas. Architektas*. Vilnius: Dailininkų sąjungos leidykla „Artseria“. 112.
- Van Rensselaer, M. G. 1890. *Client and architect*. New York: Reinhold Publishing Corporation.
- Webb, J.; Schirato, T.; Danaher, G. 2002. *Understanding Bourdieu*. Crown's Nest: Allen & Unwin.
- Žickis, A. 1996. Architektūros projektų konkursai, *Archiforma* 96(2): 86–88.

of artistic fields (champs) by Pierre Bourdieu has been selected. After analyzing the essential main points, meaning and examples of the indirect effect of competition system, the situation of competitions in Lithuania is reviewed in this aspect, identifying its peculiarities, significance and possible threats.

Keywords: architectural competitions, immaterial meaning, artistic field (champs), symbolic capital, excellence.

Reference to this paper should be made as follows: Linartas, D. 2013. Indirect essences and meanings of architectural competitions, *Journal of Architecture and Urbanism* 37(2): 73–81.

DARIUS LINARTAS

Doctor of Humanities (architecture, VGTU, 2011), Dept of Architecture, Faculty of Architecture, Pylimo g. 26/Trakų g. 1, 01132 Vilnius, Lithuania. E-mail: darlinas@gmail.com

Research interests: architecture competitions, theory and practice of architecture. His research results have been presented in numerous scientific, professional and specialized publications and conferences since 1996.

Teaching: 1997–2007 architectural graphics, since 2007 architectural design, composition, interior design.

Projects: since 1997 an author and coauthor of 22 realizations of architectural design.

Membership: since 1999 a member of Lithuanian Union of Architects.

INDIRECT ESSENCES AND MEANINGS OF ARCHITECTURAL COMPETITIONS

D. Linartas

Abstract. In order to understand the significance and full-scale phenomenon of architectural competitions, it is not only necessary to analyze their direct goals, processes and material outcome, but also multisided indirect impact on the whole artistic field of architecture. In order to structure the whole of generally accepted insights on this issue, the theoretical model